

Hikmet Özdemir, AMASYA BELGELERİNİ YENİDEN OKUMAK, Amasya Valiliği Kültür Yayınları, Amasya, 2004.

Prof. Dr. Hikmet Özdemir'in Amasya Tamimi'nin yıldönümü münasebetiyle bu kentte verdiği bir konferansın ardından gelişen fikirle, burada sunduğu belgeler derlenip yorumlar eklenerek hacimli bir kitap haline getirilmiştir. Yayın işini bizzat, konferansı da düzenleyen dönemin Amasya valisi Sayın Hüseyin Poroy uhdesine almıştır. Poroy, kitabın önsözünü de yazmıştır.

Yakın tarih araştırmalarının en önemli isimlerinden olan Prof. Dr. Hikmet Özdemir, 303 sayfalık bu kitapta, Kurtuluş Savaşı'nın başlatılması ve Cumhuriyet'in kurulmasında dönüm noktası olan Amasya Tamimi'nin yayınlanması ile ilgili önemli bir kısmı yayınlanmamış bulunan belgeleri yayına verdiği gibi, hem Atatürk'ün dilinden bunları izah ediyor, hem de kendisi birçok yeni yorumlar getiriyor. Bu açılardan kitap önemli yenilikler sunmakta.

Eserde 1919 yılı Nisan ayında İstanbul'da Harbiye Nezareti'nde 9. Ordu kıtalar müfettişliğine yapılan bir atamanın, bir milletin kaderini nasıl değiştirdiği ve Mustafa Kemal Paşa'nın o günden sonra milletin kurtuluşu yolundaki zorlu çalışmaları ve bu esnadaki gizli ve açık bir takım faaliyetler göz önüne serilmektedir. Eserde Osmanlı sarayında yapılan zirve, telgraflar ve bizzat Mustafa Kemal'in görüşmeleri anlatılmaktadır. Sadrazam Damat Ferit Paşa, Harbiye Nazırı Şakir Paşa, Fevzi Çakmak Paşa ve Mustafa Kemal Paşa ile bazı saray erkanının yaptıkları görüşmelerin ayrıntıları verilmektedir. Esas görüşme ise Padişah Vahdetin ile Mustafa Kemal arasında geçmiş, bu görevlendirmeye ilgili olarak çeşitli ülke meselelerini ayrıntılı konuşmuşlardır.

Bu şekilde Anadolu'ya geçen Mustafa Kemal, kendi tasarılarını uygulamaya koymuştur. Samsun'da iken telgrafla Zile'de bulunan Cemil Cahit (Toydemir) Bey'den Amasya hakkında bilgi istemiş, burada en nüfuzlu kişinin Müftü Hacı Tefik Efendi olduğunu öğrenmiştir. Havza'dan bu zata telgraf çekmiş ve "*Amasya halkı müdafaa-i vatan ve muhafaza-i din ve devlet yolunda mücadele edenleri bağrına basmakla müftehir olacaktır...*" cevabını almıştır.

Bu şekilde Amasya'ya rahatlamış olarak giden M. Kemal, burada Anadolu'nun çeşitli yerlerindeki önde gelen zevatla telgraf aracılığıyla fikir alışverişinde bulunmuş ve bir genelge yayınlamak için kamuoyu görüşünün hazır olduğunu görmüştür. Prof. Özdemir'in getirdiği yeni yorum, bu genelgeyi "*ilk milli strateji belgesi*" olarak nitelemesidir. 22

Haziran 1919 tarihli bu belgede ülkenin durumu ve dış ilişkileriyle ilgili yeni açılımlar, çeşitli boyutlarıyla Ermeni meselesi, ülkenin kurtuluşu için Amerikan mandası isteyenlere yönelik cevaplar, Osmanlı başkentiyle ilgili gelişme ve yorumlar ve milli direniş örgütlerinin kurulması gibi hususlara kısaca değinilmektedir.

Bu arada Erzurum'da Doğu Anadolu illeri için, daha güvenli olan Sivas'ta da bütün ülkeyi kapsayan bir kongrenin toplanmasına yönelik adımlar için ilk kararlar Amasya'da alınmıştır. Yani strateji burada çizilmiş, duyurulmuş ve uygulamaya konmuştur.

Kitapta Mustafa Kemal ve Rauf Orbay ile yapılan mülakatlara da yer verilmiştir. Prof. Hikemt Özdemir belgeler üzerine kendi yorumlarını koyarak sadece izahlı bir kaynak yayını yapma yoluna girmemiş, aksine çok zengin bir kaynakça kullanarak eseri Amasya belgeleri hakkında tam ve etraflı bir araştırma ürününe çevirmiştir. Kitap bu yönüyle de önemli bir boşluğu doldurmaktadır.

Osman Demiral

Cengiz Alyılmaz, *ESKİ TÜRKÇENİN SÖZ VARLIĞININ DÜZ VE TERS DİZİMİ*, Kurmay Yayınları, Ankara, 2004.

Bilişim sektöründeki hızlı gelişmeler, Türklük Bilimi araştırmalarında da hissedilmektedir. Lehçeler arası alfabe çevrimi programlarının hazırlanması, kelime sıklığı sözlüğünün hazırlanması, sözlüklerin ters dizimlerinin yapılması, bilgisayar destekli Türkoloji çalışmalarından birkaçıdır. Elimizdeki *Eski Türkçenin Söz Varlığının Düz ve Ters Dizimi* adlı çalışma da bunlardan biridir.

Bilgisayar yardımıyla hazırlanmış bir ters dizim çalışması daha önce Türk Dil Kurumu'nun 1988 tarihli *Türkçe Sözlük*'ü baz alınarak Efrasiyap Gemalmaz ve Abdurrahman Tarikdaroğlu tarafından yapılmıştı.¹ Daha sonra bu çalışma, Türk Dil Kurumu'nun 1998 tarihli *Türkçe Sözlük*'üne göre tekrar hazırlanıp araştırmacıların dikkatine sunuldu.² Bu alanda yapılmış bir diğer çalışma ise Eski Türkçe döneminin söz varlığını

¹ Efrasiyap Gemalmaz, Abdurrahman Tarikdaroğlu, "*Türkçe Sözlük*"ün *Ters Dizimi, Türkçe (STT) Sözlük Öğelerinin Sondan Başa Alfabetik Dizimi*, Atatürk Üniversitesi Yayınları 856, Erzurum, 1998.

² Efrasiyap Gemalmaz, Abdurrahman Tarikdaroğlu, Belgin Tezcan Aksu, *Türkçe Sözlük'ün Ters Dizimi*, Türk Dil Kurumu Yayınları 845, Ankara, 2004.